

Darko B. Stojanović
Srbija

UČTIVOST U NEMAČKOM I JAPANSKOM JEZIKU

Ovaj rad će ukazati na neke od razlika koje su prisutne u nemačkom i japanskom jeziku kada je reč o učtivosti. Uvodna poglavlja bave se samim pojmom učtivosti i najvažnijim teorijskim doprinosima ovom fenomenu, kao što su teorije Džefrija Liča (*Geoffrey Leech*), Robin Lejkof (*Robin Lakoff*) i Penelopi Braun i Stivena Levinsona (*Penelope Brown & Stephen Levinson*). Središnji deo rada bliže posmatra sisteme učtivosti japanskog i nemačkog jezika. Japan je u periodu od 1600. do 1868. godine, kada je gotovo tri veka bio zatvoren od ostatka sveta, razvio izuzetno razrađen sistem učtivih formi koje se i danas koriste, i čija stratifikacija je jedinstvena u svetu. Njihov osnovni model biće prikazan u četvrtom poglavlju rada. Posebno ćemo se osvrnuti na učtivi jezik žena, ideju koja je od davnina propagirana u japanskom društvu, kao i na kritiku japanskih lingvista usmerenu protiv teorije učtivosti P. Braun i S. Levinsona. U petom poglavlju uslediće prikazivanje učtivosti u nemačkom jeziku. Iako Nemci važe za veoma direktne, postoji čitav niz strategija kojima ostvaruju učtivo ponašanje. Uz sažeto prikazivanje istorijskog razvoja učtivosti na evropskom kontinentu, u prvom delu poglavlja bliže ćemo posmatrati forme oslovljavanja u nemačkom jeziku. Drugi deo poglavlja posvećen je indirektnom načinu izražavanja, koji se ostvaruje pomoću raznih gramatičkih sredstava (pasiv, konjunktiv itd.), i doprinosi prenošenju utiska učtivosti. Posredstvom primera potkrepićemo navedene teorijske stavove i ilustrovati razlike koje su prisutne u nemačkom i japanskom jeziku. Ponuđene strategije ostvarivanja verbalne učtivosti mogu biti korisne onima koji poznaju osnovu gramatike oba jezika, a koji nisu bliže upoznati sa fenomenom učtivosti. Poslednje poglavlje posvećeno je neverbalnoj komunikaciji i načinima njenog realizovanja u Japanu i Nemačkoj. Verbalna i neverbalna komunikacija čine nerazdvojivu celinu, čija neverbalna komponenta se često nepravedno zapostavlja u istraživanjima učtivog ponašanja.

Sve ovo posmatramo kroz prizmu izvornih govornika srpskog jezika, koji tako stiču uvid u obim razlika u predstavama učtivosti u jednoj nama relativno bliskoj, i jednoj tako dalekoj kulturi. U isto vreme skrećemo pažnju na činjenicu da je oblicima učtivog ponašanja potrebno posvetiti posebnu pažnju nezavisno od bliskosti između kultura. Navodimo sličnosti i razlike između srpske kulture i kulture dva jezika koji su osnovna tema ovog rada. Ovo može biti korisno studentima germanistike i japanologije kao budućim predavačima, ali i već postojećim prosvetnim radnicima.

Detaljnija analiza pitanja učtivosti svakako prevazilazi obim ovog rada, te on treba biti posmatran samo kao polazna tačka za dalje istraživanje ovog kompleksnog, interkulturnog pitanja koje u doba moderne tehnologije još više dobija na važnosti.

Ključne reči: *učtivost, pragmatika, teorija govornih činova, honorifici, neverbalna komunikacija, gestovi, pogled, aizuchi.*